

B. Osobitná časť

K čl. I

K bodom 1 a 13

Legislatívno-technická úprava v súvislosti s § 21a až 21c.

K bodu 2

S cieľom širšieho zapojenia Slovenskej akadémie vied (ďalej len „SAV“) do odborných debát celospoločenského významu alebo odvetvového významu sa navrhuje rozšíriť dokumenty, na tvorbe ktorých sa SAV môže zúčastňovať vzhľadom na to, že spadajú do oblastí činnosti SAV, osobitne do vybraných odborov vied, na ktoré sa zameriava činnosť SAV. Takýmito dokumentmi sú napríklad

- a) štátna vedná a technická politika (§ 10 ods. 1 zákona č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov),
- b) zámery a dlhodobé koncepcie rozvoja umenia, kultúry a kreatívneho priemyslu v Slovenskej republike,
- c) koncepcia ochrany pamiatkového fondu,
- d) štátna zdravotná politika,
- e) koncepcie geologického výskumu a geologického prieskumu územia Slovenskej republiky,
- f) sústava odborov vedy a techniky a číselníky odborov vedy a techniky alebo
- g) iné dokumenty, ktoré predpokladajú riešenie otázok koncepcnej povahy a legislatívnej povahy, do riešenia ktorých ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy majú zapájať vedecké inštitúcie a výskumné pracoviská (§ 38 ods. 3 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy).

K bodom 3 až 5

Nové vymedzenie okruhu členov akademickej obce (organizácie aj celej SAV) sa navrhuje z dôvodu zosúladenia s navrhovaným vymedzením oprávnených voličov podľa § 23 ods. 2 zákona č. 243/2017 Z. z. o verejnej výskumnej inštitúcii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o v. v. i.“). Zosúladenie vymedzenia týchto dvoch voličských zborov výrazne zjednoduší interné volebné a konzultatívne procesy v SAV.

K bodu 6

V právomociach a úlohách snemu sa navrhuje viacero zmien.

Navrhuje sa rozšírenie okruhu orgánov a subjektov oprávnených podávať návrh na schválenie štatútu SAV alebo jeho zmeny. Navrhovaná zmena má umožniť v prípade potreby alternatívne a zároveň pružnejšie podanie návrhu na schválenie zmeny štatútu SAV a tým aj jeho rýchlejšie schválenie snemom SAV. Navrhuje sa vytvoriť možnosť, aby štatút SAV mohol určiť aj ďalší orgán SAV, ktorý bude oprávnený podávať návrh na schválenie štatútu SAV alebo jeho zmeny. Väčšina dvoch tretín všetkých členov snemu potrebná na schválenie štatútu SAV alebo jeho zmeny [§ 14 ods. 2 zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o SAV“)] ostáva zachovaná.

Od nového predsedníctva sa očakáva, že sformuluje svoje programové vyhlásenie a predstúpi s ním pred snem, ktorý ho bude schvaľovať.

Navrhuje sa tiež vytvoriť priestor pre to, aby snem vymedzil tzv. štrukturálne operácie (založenie, zlúčenie, splynutie, rozdelenie organizácie SAV alebo jej zrušenie s likvidáciou a zriadenie, zlúčenie, splynutie, rozdelenie organizačnej zložky alebo jej zrušenie s likvidáciou), ktoré sa realizujú na návrh alebo so súhlasom všetkých dotknutých organizácií alebo organizačných zložiek a pri ktorých preto nebude potrebný súhlas snemu a bude postačujúca existencia pravidiel pre tieto operácie.

Podľa súčasného právneho stavu snem volí kandidátov na členov predsedníctva a až následne volí kandidáta na predsedu SAV spomedzi už zvolených členov predsedníctva. Uvedený postup sťažuje možnosť vytvorenia kolektívu, ktorý by presadzoval záujmy zdieľané predsedníctvom aj predsedom SAV. Otázky vecného a časového vzťahu medzi ustanovením do funkcie predsedu SAV a ustanovením predsedníctva by tak boli upravené v štatúte SAV alebo vo volebnom poriadku snemu.

Schvaľovanie koncepcie vednej politiky SAV a podmienok a ukazovateľov pravidelného hodnotenia organizácií SAV prechádza z pôsobnosti snemu do pôsobnosti vedeckej rady SAV. Z tohto dôvodu sa navrhuje ponechať v pôsobnosti snemu aspoň vyjadrovanie sa k návrhu týchto dvoch dôležitých dokumentov. Rovnako sa navrhuje ustanoviť snemu právo vyjadrovať sa k iným dokumentom, ktoré zásadne ovplyvňujú činnosť SAV, hoci ich schvaľuje iný orgán SAV alebo sa tento dokument schvaľuje mimo SAV.

K bodu 7

S cieľom zvýšenia transparentnosti sa dopĺňa možnosť účasti verejnosti. Zároveň sa v nadväznosti na situáciu ohľadom pandémie ochorenia COVID-19 zavádza aj možnosť uskutočniť zasadnutie snemu SAV prostriedkami informačnej a komunikačnej technológie bez fyzickej prítomnosti členov, pričom toto riešenie sa navrhuje ako systémové (t.j. nielen na obdobie pandémie).

K bodu 8

S cieľom zvýšenia miery otvorenia sa vedeckej rady SAV vonkajšiemu prostrediu oproti súčasnému stavu, podľa ktorého počet externých členov vedeckej rady SAV tvorí najviac tretinu z celkového počtu členov vedeckej rady, sa navrhuje doplniť významných vedcov SAV (teda aj osoby mimo predsedníctva) a osoby navrhnuté Radou vlády SR pre vedu, techniku a inovácie.

Súčasná právna úprava neumožňuje presne určiť začiatok plynutia funkčného obdobia vedeckej rady SAV. Keďže predsedom vedeckej rady SAV je predseda SAV a začiatok plynutia funkčného obdobia predsedu SAV je jednoznačný (dátum uvedený v menovacom dekréte od prezidenta SR), navrhuje sa, aby začiatok plynutia funkčného obdobia vedeckej rady SAV bol totožný so začiatkom plynutia funkčného obdobia predsedu SAV.

Navrhuje sa výrazné posilnenie právomocí vedeckej rady SAV, na ktorú by mala prejsť právomoc schvaľovať koncepčné dokumenty, ktorými sú

- a) koncepcia vednej politiky SAV,
- b) podmienky a ukazovatele hodnotenia organizácií SAV a
- c) výročná správa o činnosti SAV.

Určenie koncepcie vednej politiky a podmienok a ukazovateľov hodnotenia organizácií je úloha odbornej povahy a mala by byť zverená vedeckej rade, ako odbornému orgánu SAV. Navyše, ponechanie právomoci určovať podmienky a ukazovatele hodnotenia organizácií SAV snemu, teda zástupcom tých organizácií, ktoré majú byť hodnotené, vyvoláva podozrenie z konfliktu záujmov. Súčasne sa v dôsledku väčšej miery otvorenia vedeckej rady SAV externému prostrediu posilní vplyv externého prostredia na smerovanie SAV.

K bodom 9 a 10

Výkon funkcie člena predsedníctva, ako výkonného samosprávneho orgánu SAV, si vyžaduje vyhradenie podstatnej časti pracovného fondu pre výkon tejto funkcie. Preto sa navrhuje na jednej strane rozšírenie nezlučiteľnosti a na druhej strane vytvorenie priestoru pre obmedzenie času, ktorý môže venovať výkonu funkcií v orgánoch jeho materskej organizácie SAV alebo výkonu práce pre svoju materskú organizáciu SAV.

K bodom 11 a 12

Navrhuje sa vypustiť obmedzenie počtu po sebe nasledujúcich funkčných období člena predsedníctva na dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia.

Pri zohľadnení obmedzenia počtu po sebe nasledujúcich funkčných období predsedu SAV na dve (súčasný § 12 ods. 4 zákona o SAV), rovnaké obmedzenie aj pre členov predsedníctva by vylučovalo možnosť, aby sa osoba, ktorá už bola členom predsedníctva, stala v nasledujúcom funkčnom období predsedom SAV a vykonávala túto funkciu dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia. Pritom takáto možnosť by bola vhodná, pretože osoba so skúsenosťou s výkonom funkcie člena predsedníctva by mohla využiť túto skúsenosť pri výkone funkcie predsedu SAV. Navyše, obmedzenie počtu po sebe nasledujúcich funkčných období sa zvyčajne uplatňuje iba u jednoosobových orgánov alebo u predsedov kolektívnych orgánov, nie u radových členov kolektívnych orgánov.

Súčasná právna úprava neumožňuje presne určiť začiatok plynutia funkčného obdobia predsedníctva. Keďže predseda SAV riadi predsedníctvo a začiatok plynutia funkčného obdobia predsedu SAV je jednoznačný (dátum uvedený v menovacom dekrete prezidenta SR), navrhuje sa, aby začiatok plynutia funkčného obdobia predsedníctva bol totožný so začiatkom plynutia funkčného obdobia predsedu SAV.

Navrhuje sa rozšírenie pôsobnosti predsedníctva SAV v súvislosti so zmenami v § 6, 8 a 9. Zároveň ide o viacero technických úprav pôvodného znenia, ktorými sa zohľadňujú zmeny v právomociach a úlohách snemu SAV, presun právomocí zo snemu SAV na vedeckú radu SAV a presun právomoci vymenúvať a odvolávať vedúcich organizačných zložiek organizácií SAV zo SAV (predsedníctvo) na riaditeľov organizácií SAV, ktorý sa navrhuje v novele zákona o v. i.

K bodu 14

Navrhuje sa zaviesť inštitút tzv. dočasného predsedu SAV s cieľom zabezpečiť, aby aj v prípade mimoriadnych okolností, v dôsledku ktorých by SAV nemala ani riadneho predsedu, ani „prvého“ podpredsedu (§ 12 ods. 9 zákona o SAV), existovala rýchla procedúra umožňujúca ustanoviť do funkcie dočasného predsedu SAV na účel zabezpečenia kontinuity výkonu funkcie štatutárneho orgánu SAV.

Takáto situácia by nastala napríklad, ak by uplynulo funkčné obdobie celému predsedníctvu

a SAV by ešte nemala nového riadneho predsedu alebo ak by riadnemu predsedovi predčasne skončil výkon funkcie a tento ešte počas výkonu funkcie neurčil „prvého“ podpredsedu SAV alebo ak by došlo k predčasnému ukončeniu výkonu funkcie predsedu aj „prvého“ podpredsedu.

K bodu 15

Návrh súvisí so zmenami právnych predpisov v oblasti výkonu auditu a kontroly.

Zároveň sa zohľadňuje už existujúca prax vydávania výročných správ úradom SAV. Keďže úrad SAV vykonáva úlohy odborného, organizačného, finančného a technického zabezpečenia činnosti SAV ako celku (§ 13 ods. 1 zákona o SAV), navrhuje sa, aby snem SAV, ako najvyšší samosprávny orgán SAV, mal právo určiť prostredníctvom štatútu SAV podrobnosti o obsahu výročnej správy úradu SAV.

K bodu 16

Oproti súčasnému zneniu sa spresňuje vymedzenie otázok, ktoré môže upravovať štatút SAV s cieľom zohľadniť reálne potreby SAV. Navrhuje sa výslovne uviesť, že štatút SAV upravuje vnútorné členenie samosprávnych orgánov SAV a učenej spoločnosti a možnosť delegácie výkonu niektorých pôsobností na ich orgán, člena alebo na časť. Pojem časť zákon o SAV výslovne neupravuje, ale v praxi v súčasnosti ide napr. o jednotlivé komory Snemu SAV, vedenie oddelenia vied Predsedníctva SAV, riadnych členov učenej spoločnosti.

K bodu 17

Z dôvodu zmeny právnej formy všetkých organizácií SAV na verejné výskumné inštitúcie (ďalej len „v. v. i.“) od 1. januára 2022 sa tretia časť zákona o SAV v súčasnom znení stáva nadbytočnou.

Po novom budú tretiu časť zákona o SAV tvoriť ustanovenia, ktorých cieľom je komplexná úprava a zjednodušenie systému priznávania vedeckých kvalifikačných stupňov, ktorý doposiaľ upravuje zákon č. 39/1977 Zb. o výchove nových vedeckých pracovníkov a o ďalšom zvyšovaní kvalifikácie vedeckých pracovníkov v znení zákona č. 324/1996 Z. z. a vyhlášky Československej akadémie vied č. 53/1977 Zb. a č. 55/1977 Zb. Ostávajú zachované stupne IIb, IIa a I, ale upravuje sa okruh osôb, ktorých sa vedecký kvalifikačný stupeň týka.

Konkrétne pôjde o výskumných pracovníkov v. v. i., t.j. po transformácii to budú výskumní pracovníci organizácií SAV a výskumní pracovníci rezortných v. v. i., ale aj výskumných pracovníkov vysokých škôl alebo držiteľov osvedčenia o spôsobilosti uskutočňovať výskum a vývoj. Tým zároveň dôjde k spresneniu, keďže podľa súčasného právneho stavu podľa § 33 ods. 1 zákona č. 39/1977 Zb. „Systém ďalšieho zvyšovania kvalifikácie a hodnotenia tvorivej spôsobilosti, ktorý upravujú nasledujúce ustanovenia tohto zákona, sa vzťahuje iba na pracovníkov pôsobiacich vo funkciách, pre ktoré sa vyžaduje vedecká kvalifikácia vyjadrená vedeckými kvalifikačnými stupňami (ďalej len „vedeckí pracovníci“).“. Citované ustanovenie je obsahovo už prekonané a nejednoznačné. Definície jednotlivých kvalifikačných stupňov sa navrhuje zjednodušiť a aktualizovať.

V nadväznosti na systémovú úpravu hodnotenia tvorivej spôsobilosti výskumných pracovníkov v § 20a sa navrhuje zriadiť Komisiu pre posudzovanie vedeckej kvalifikácie výskumných pracovníkov, ktorej činnosť bude organizačne a materiálne zabezpečovať SAV. V tejto súvislosti je potrebné upraviť aj jej zloženie a činnosť vo vzťahu k priznávaniu vedeckého kvalifikačného stupňa IIa a vedeckého kvalifikačného stupňa I.

K bodu 18

Navrhuje sa nastavenie procesu transformácie organizácií SAV z rozpočtových organizácií alebo príspevkových organizácií na v. v. i.

Transformačný paragraf upravuje účinky, ktoré vyplynú ex lege k 1. januáru 2022, najmä

- a) zmenu právnej formy organizácií SAV z rozpočtových/príspevkových organizácií na v. v. i. k 1. januáru 2022 bez nutnosti zrušenia organizácií a ich opätovného založenia,
- b) prechod majetku štátu (v správe organizácií SAV) do vlastníctva v. v. i. SAV, ako aj prechod práv a povinností príslušnej organizácie vyplývajúce z pracovnoprávných vzťahov a z iných právnych vzťahov na v. v. i. SAV,
- c) zachovanie organizačných zložiek (ďalej len „o. z.“), štruktúry orgánov organizácií SAV a štruktúry orgánov o. z. organizácií SAV,
- d) pokračovanie vo výkone funkcie funkcionárov a členov orgánov organizácií SAV a o. z. organizácií SAV a zachovanie ich funkčných období a zloženia kolektívnych orgánov.

Transformačný paragraf tiež upravuje povinnosť SAV ešte pred 1. januárom 2022 vydať zakladacie listiny v. v. i. obsahujúce osobitne vymedzené náležitosti a predložiť Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky („ďalej len „ministerstvo školstva“) tieto zakladacie listiny a osobitne vymedzené údaje zapisované do registra v. v. i., ktoré v tom čase predložiť môže.

Zakladacie listiny v. v. i. SAV nebudú obsahovať náležitosť vymedzenia majetku štátu v správe SAV, ktorý sa vkladá do v. v. i. [§ 4 ods. 2 písm. g) zákona o v. v. i.]; funkciu tejto náležitosti zakladacej listiny bude v prípade transformujúcich sa organizácií SAV plniť protokol o majetku podľa § 21aa ods. 11 zákona o SAV, ktorý SAV a v. v. i. podpíšu do 3 mesiacov odo dňa transformácie. Zakladacie listiny v. v. i. budú obsahovať aj IČO, ktorým bude IČO, ktoré mali ako rozpočtové alebo príspevkové organizácie. Medzi osobitne vymedzené údaje zapisované do registra v. v. i., ktoré SAV bude musieť predložiť v ustanovenej lehote, budú patriť aj údaje o riaditeľoch v. v. i. a vedúcich o. z. Vzhľadom na prechodné ustanovenie § 21aa ods. 4 písm. a) a ods. 5 písm. a) zákona o SAV, dotknuté osoby sa stanú riaditeľmi v. v. i. alebo vedúcimi o. z. až dňa 1. januára 2022, no i napriek tomu SAV dodá údaje o nich ešte pred 1. januárom 2022, a to ako údaje predbežné a v prípade zmeny medzi ich poskytnutím a 1. januárom 2022 ich bude aktualizovať. V prípade, ak predkladaná zakladacia listina nebude obsahovať vyžadované osobitne vymedzené náležitosti alebo ak nebudú predložené vyžadované osobitne vymedzené údaje zapisované do registra v. v. i., ministerstvo školstva vyzve SAV na ich doplnenie, v prípade potreby aj opakovane; za týmto účelom sa upravujú poriadkové lehoty. Ak ani po opakovanej výzve SAV požadované údaje nedoplní, ministerstvo školstva zapíše organizáciu do registra v. v. i. v rozsahu dodaných údajov a dokumentácie, keďže SAV je vo vzťahu k jednotlivým organizáciám povinná dodať údaje najmenej v rozsahu požadovanom pri zápise novovzniknutej právnickej osoby do registra právnických osôb, podnikateľov a orgánov verejnej moci.

Ministerstvo školstva zapíše v. v. i. SAV do registra v. v. i. od 1. januára 2022 v rozsahu údajov, ktoré SAV k tomuto dňu predloží, najmenej ale v rozsahu údajov podľa relevantných ustanovení § 3 ods. 1 zákona č. 272/2015 Z. z. o registri právnických osôb. Zápis v. v. i. SAV a údajov o nich do registra v. v. i. dňa 1. januára 2022 má iba deklaratórny účinok.

Iné údaje zapisované do registra v. v. i. ako údaje osobitne vymedzené v transformačnom paragrafe sa zapíšu do registra v. v. i. na základe štandardných návrhov na registráciu, ktoré podajú SAV a dotknuté v. v. i. po 1. januári 2022 podľa § 39 až 41 zákona o v. v. i.

Transformačný paragraf tiež upravuje povinnosť SAV vydať a zverejniť na svojom webovom sídle vnútorné predpisy zakladateľa podľa § 38 ods. 1 zákona o v. v. i. Ustanovenie § 21b ods. 3 zákona o SAV zneplatnilo akty, ktoré boli kumulatívne:

- a) listinami (zakladacia listina a ďalšie listiny),
- b) listinami v. v. i. SAV („Zakladacia listina organizácie uvedenej v odseku 1 alebo odseku 2 a jej ďalšie listiny“) a
- c) listinami vydanými SAV.

Ustanovenie § 21b ods. 3 zákona o SAV sa teda týkalo len zakladacích listín v. v. i. SAV a menovacích dekrétov riaditeľov, vedúcich o. z. a členov dozorných rád v. v. i. SAV. Vnútorné predpisy zakladateľa podľa 38 ods. 1 zákona o v. v. i. nie sú listinami, ale sú predpismi, a nie sú ani listinami v. v. i. SAV, ale sú predpismi samotnej SAV. Preto vnútorné predpisy zakladateľa z obdobia prvej transformácie organizácií SAV z roku 2018 môžu byť zachované.

Vo vzťahu k pokračovaniu vo výkone funkcie funkcionárov je východiskovým stavom posledný deň pred transformáciou, keď budú mať organizácie SAV právnu formu rozpočtovej organizácie alebo príspevkovej organizácie. Súčasná právna úprava nepozná ani pojem „organizačná zložka“ ani pojem „inak označená organizačná jednotka“. Napriek tomu sa rôzne organizácie SAV ďalej vnútorne členia, pričom tieto entity sa označujú rôzne, niekde ako organizačné zložky, niekde inak. Bez ohľadu na to, ako sa tieto entity organizácií SAV označujú k 31. decembru 2021, ak sa v zakladacej listine zriadi od 1. januára 2022 o. z. (podľa zákona o v. v. i.) s rovnakým označením alebo predmetom činnosti, vedúci a kolektívne orgány týchto entít sa stávajú vedúcim a kolektívnymi orgánmi organizačnej zložky v. v. i. SAV.

Transformačný paragraf upravuje aj následnú činnosť SAV a v. v. i. po 1. januári 2022, najmä spísanie protokolu o majetku, ktorý dňa 1. januára 2022 prejde na v. v. i. Pri v. v. i., ktoré sa budú členiť na o. z., môže byť súčasťou protokolu vymedzenie častí majetku v. v. i., ktoré budú využívať jednotlivé o. z. tejto v. v. i. výlučne.

Úprava v transformačnom § 21ab sa vzťahuje na majetok nadobudnutý z fondov EÚ a bude relevantná iba vo vzťahu k projektom financovaným z eurofondov, pri ktorých obdobie udržateľnosti ešte neuplynulo. Úprava teda nemá potenciál byť systémovo relevantnou v dlhšom časovom horizonte. Navrhujú sa osobitné ustanovenia o spôsobe, akým majetok nadobudnutý z týchto finančných prostriedkov, ktorý je v súčasnosti vo vlastníctve štátu, v správe SAV a ktorý reálne využívajú organizácie SAV, prejde na v. v. i. SAV. Ak k uplynutiu obdobia udržateľnosti projektu dôjde po 1. januári 2022, tento majetok prejde do vlastníctva príslušnej organizácie SAV na základe vkladu, pričom tento vklad nebude podmienený súhlasom ministerstva financií a vlády. Príslušné zmluvy o výpožičke majetku štátu budú môcť organizácie SAV uzatvoriť len do 31. decembra 2021 vzhľadom na to, že po zmene právnej formy na v. v. i. (t. j. od 1. januára 2022) už takúto možnosť na základe zákona č. 278/1993 Z. z. nebudú mať.

K bodu 19

V záujme plynulého prechodu pôsobnosti zo zanikajúcej Komisie Slovenskej akadémie vied pre posudzovanie vedeckej kvalifikácie pracovníkov na novovzniknutú komisiu podľa § 20b sa navrhuje členstvo v zanikajúcom orgáne automaticky transformovať na členstvo

v novovzniknutom orgáne a upraviť plynutie prebiehajúceho funkčného obdobia. Zároveň sa upravuje postup pri už podaných návrhoch na priznanie vedeckého kvalifikačného stupňa.

K bodu 20

V nadväznosti na navrhované zmeny v oblasti priznávania vedeckých kvalifikačných stupňov je potrebné zrušiť aj všetky doterajšie predpisy, ktoré túto oblasť upravovali a viac ako 20 rokov neboli novelizované.

K čl. II

K bodom 1, 4 a 5

Legislatívno-technická úprava.

K bodom 2 a 3

SAV a vysoké školy sú v geologickom zákone uvedené ako subjekty oprávnené vykonávať geologické práce a ako subjekty plniace samostatne úlohy medzinárodnej spolupráce v oblasti geologického výskumu a geologického prieskumu.

Navrhuje sa, aby boli prizvané k príprave koncepcie geologického výskumu a geologického prieskumu územia Slovenskej republiky. Ministerstvo by tak naplnilo všeobecnú požiadavku na prizvanie vedeckých inštitúcií a výskumných pracovísk k prácam na riešení otázok koncepcnej povahy, ktorú formuluje § 38 ods. 3 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

K čl. III

Účinnosť návrhu zákona sa navrhuje od 1. januára 2022, t. j. k navrhovanému dňu transformácie organizácií SAV. Vzhľadom na termíny vyplývajúce z prípravy transformácie sa navrhuje delená účinnosť ustanovení o transformácií (§ 21aa a 21ab) na deň vyhlásenia.